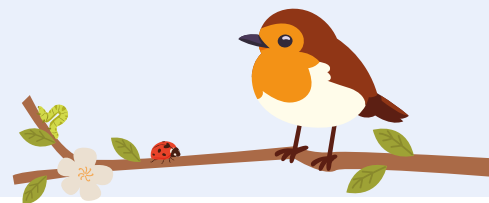

puzzels • winacties • activiteiten • tips en nog veel meer!

HET Groene DOEBOEK

Samen voor natuur en klimaat

Voor het
hele gezin

Samen voor een beter klimaat

Wat hebben we het getroffen met de groene omgeving waarin we wonen. Onze dorpen, tuinen, bomen, planten en het landschap vol met water maken onze gemeente een fijne plek voor mensen én dieren. Dat groen is waardevol en verdient onze aandacht.

Tegelijkertijd verandert het klimaat. We krijgen vaker te maken met warme en droge perioden en met hevige regen. Dat merken we in onze leefomgeving en ook de natuur heeft ermee te maken. Daarom is het belangrijk dat we goed zorgen voor onze omgeving en bewust omgaan met energie, water en grondstoffen. Zo houden we onze gemeente ook in de toekomst groen, gezond en prettig om in te wonen.

Gelukkig kunnen we daar allemaal aan bijdragen. Daarvoor hoeft u niet meteen grote stappen te zetten. Een tegel eruit en een plant erin, bloemen voor bijen en vlinders, regenwater opvangen of thuis wat slimmer omgaan met energie: iedere stap helpt.

Tijdens de Klimaatweek staan we hier extra bij stil. En met dit Groene Doeboek maken we het vooral ook leuk. U vindt puzzels, weetjes, tips en opdrachten over klimaat, natuur, biodiversiteit en een groene leefomgeving. Voor jong én oud.

Ik hoop dat dit doeboek u niet alleen veel puzzelen en doeplezier geeft, maar u ook inspireert om zelf iets te doen. Want als veel inwoners een kleine stap zetten, bereiken we samen heel veel.

Veel plezier met Het Groene Doeboek.

*Robbert-Jan van Duijn
Burgemeester van de
gemeente Nieuwkoop*

Puzzelen, speuren en winnen Winacties

We vertellen later in dit doeboek dat de bij misschien wel het belangrijkste insect is dat er bestaat. Maar eerst vertellen we over onze winacties. Daarvan is één speciaal voor de kinderen in onze gemeente.

Elke bij telt-winactie

In dit Groene Doeboek valt van alles te ontdekken.

En goed opletten wordt beloond! Door dit hele Doeboek zoemen bijtjes. Ieder bijtje draagt een **letter**. Ze verstoppen zich soms wel een beetje.

Kun jij ze toch allemaal vinden? Schrijf alle letters op en lees de oplossing.

Oplossing gevonden? Je maakt dan kans op een mooi **groen prijzenpakket**. Met onder andere een cadeaubon voor een bezoek aan Naturalis voor vijf personen, een knuffel, een bouw pakket voederhuis, een bij raamthermometer en een vogelgeheugenspel.

Winwoordzoeker

Ook voor volwassen puzzelaars hebben we een prijspuzzel: onze speciale winwoordzoeker over biodiversiteit. U vindt deze op **pagina 7** in dit Doeboek.

Heeft u de oplossing gevonden? U maakt dan kans op een **klimaatpakket** vol groene en duurzame verrassingen waaronder de Duurzame Keuze Cadeaukaart van €100, het boek 'Handboek voor de klimaattuin', een vogelvoederhuis en het Wingspan bordspel.

Oplossing gevonden?

Stuur de oplossing met uw contactgegevens **vóór 23 november 2026** naar **duurzaam@nieuwkoop.nl** of **Gemeente Nieuwkoop, Postbus 1, 2460 AA Ter Aar**.

Klimaatweek 2026: samen aan de slag

Van maandag 2 tot en met zondag 8 november is de Klimaatweek. In heel Nederland is deze week extra aandacht voor wat we zelf kunnen doen voor een groenere en klimaatvriendelijkere toekomst. Wij doen ook mee.

Tijdens de Klimaatweek laten we zien dat iedereen op zijn eigen manier kan bijdragen. Thuis, in de tuin én in de buurt. Soms zit dat in heel gewone dingen: minder energie gebruiken, regenwater opvangen, voedselverspilling voorkomen, spullen hergebruiken of meer ruimte maken voor groen en dieren. Kleine veranderingen kunnen samen een groot verschil maken.

Daarom delen we deze week praktische tips, ideeën en inspiratie om zelf aan de slag te gaan. Ook besteden we aandacht aan verschillende activiteiten en initiatieven in onze gemeente. Zo laten we zien hoeveel mogelijkheden er zijn en kunt u ontdekken wat bij u past.

Ontdek Het Groene Doeboek

Dit Groene Doeboek helpt u op weg. Puzzel, speel, ontdek en doe mee. Met leuke opdrachten, quizzen, weetjes en praktische tips over klimaat, natuur, biodiversiteit, energie en hergebruik. Voor jong én oud.

Misschien ontdekt u iets nieuws of vindt u een idee waarmee u meteen aan de slag wilt. Want iedere stap telt en alle kleine stappen samen maken onze gemeente steeds een beetje groener, duurzamer en klaar voor de toekomst.

Elke bij telt

Het aantal bijen neemt af. En dat is geen goed nieuws.
Want naast dat bijen honing maken, helpen ze ons voedsel maken.

Wist u dat 75 procent van al onze voedselgewassen afhankelijk is van bestuiving door insecten? Van alle bestuivende insecten nemen bijen het allergrootste deel van deze belangrijke taak op zich. Zonder bijen neemt de productie en beschikbaarheid van groente en fruit ernstig af.

Voor wilde planten en dieren

Ook 85 procent van de wilde planten is afhankelijk van bestuivers. Wanneer bijen druk aan het bestuiven zijn, slaan zij bloemen en planten in de natuur niet over. Dat geldt ook voor bloesem in bomen. Door bestuiving werken bijen aan de biodiversiteit van bloemen en planten én van dieren in de natuur.

Want ook dieren zijn afhankelijk van bijen. De planten die hun voedselbron vormen, bestaan niet zonder bijen. Eigenlijk staat de bij aan het begin van een domino-effect: Als zij niet bestuiven, vallen voedselbronnen weg.

De opbrengst van appels, peren, aardbeien en blauwe bessen dankt de landbouw dan ook aan bijen. Dit loopt zelfs op tot 68 procent.

Bij als indicator

Wereldwijd behandelen we bijen als een indicator van het ecosysteem. We kijken hiervoor naar de bijenstand en bijensterfte. Als hier grote schommelingen in zitten, is er iets aan de hand. Helaas kunnen de bijen ons niet vertellen wat er precies mis is, maar hun gezondheid heeft wel een handige signaalfunctie.

Daarom zeggen wij: **Elke bij telt.**

Kinderen uit onze gemeente,
hebben jullie onze Elke bij telt-winactie gezien?
Je vindt de actie op pagina 2.

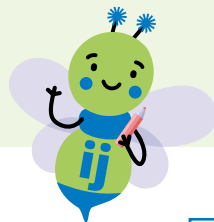

Bijen eten geen gras, ze willen bloemen.

Hoe meer bloemen, hoe meer nectar en hoe meer blij bijen en insecten.

Ga op natuursafari

Speuren, kijken en tekenen

Houd uw kind van tekenen en van speuren? En is het buiten droog? Laat ze ontdekken welke dieren er in de buurt leven met deze leuke en leerzame activiteit.

Snor de spullen op en ga samen naar buiten. Naar het bos, het park, een sloot of ga gewoon de tuin in.

Zoek een insect; een tor, een sprinkhaan, mier, vlinder, libelle, spin, rups, larve, pissebed, bij of een hommelt. Een tor, rups, larve en een spin blijven in de buurt. De andere insecten zijn minder geschikt als fotomodel. Maak dan eventueel een foto van dichtbij. Het leukste is natuurlijk als u de foto groot uitprint. Maar u kunt uw kind ook met zijn of haar vingers de foto laten vergroten op uw toestel.

Of kies voor iets dat niet wegloopt of vliegt. Zoals een blaadje, rietstengel, paardenbloempluisjes, takje, bloem, eikel, kastanje, beukenootje of boomstam.

Laat het kind met het vergrootglas heel goed kijken naar de nerfjes, cellen en randjes bij de groene objecten. En bij de beestjes naar de schubben en haartjes. De kinderen tekenen na wat ze zien.

Nadat het fijne werk klaar is, kunnen ze hun tekening nog levensecht inkleuren.

Nodig

- vergrootglas
- kladblok
- potloden, waaronder een grijze
- gum
- evt. fototoestel (telefoon)

Spoorzoeken

Nodig

- vergrootglas
- app 'Diersporengids.nl' (betaald)
- of app 'Dierenpoep & Sporen: AI' of een boek over diersporen (of zoek op Pinterest naar 'zoekplaten dieren sporen')

U kunt met een vergrootglas ook samen met de kinderen gaan spoorzoeken.

Vind in het bos sporen van dieren: pootafdrukken, omgewoelde aarde, vraatsporen zoals afgeknagde eikeltjes en dennenappels, uitwerpselen en veren.

Zoek via apps of boeken van welk dier het spoor is.

Maak een natuurkunstwerk

Ga met de kinderen naar buiten en zoek op de grond naar takjes, mooie blaadjes, eikels, beukenootjes, kastanjes en schelpen. Niet te veel, laat ook wat liggen voor de insecten.

Geef ze thuis een vel papier en lijm waarmee ze een dier kunnen knutselen van de gevonden schatten. Mag ook een fantasiedier zijn natuurlijk. Laat ze dit dier dan een naam geven.

Regenpret

Als het regent, blijven we vaak binnen. Maar juist in de regen valt er buiten van alles te beleven! Trek de kinderen hun regenlaarzen en regenjas aan en ga samen op avontuur.

Stamp in de plassen, vang regendruppels met uw handen of maak een klein bootje van een gevallen blad. Kijk hoe het bootje over het water drijft. Ontdek hoe druppels van bladeren rollen, waar kleine stroompjes ontstaan en hoe regenplassen steeds groter worden.

Extra leuk: zet een emmer buiten en ontdek hoeveel regenwater jullie kunnen opvangen. Dat water kunt u later gebruiken om de planten water te geven.

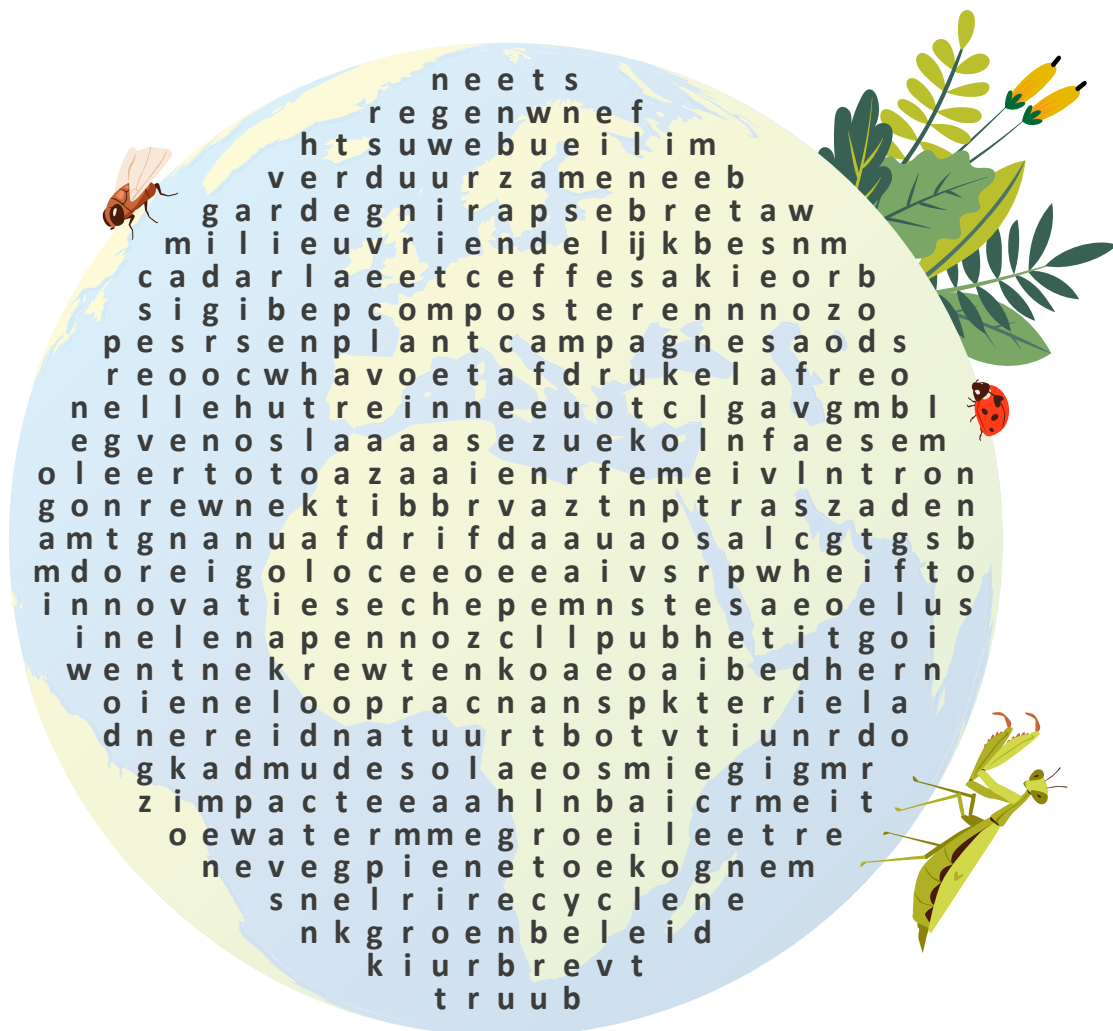
Klimaatweek woordzoeker

Tijdens de Klimaatweek zetten bewoners, scholen, organisaties en gemeenten zich in voor een beter klimaat. In de wereldbolwoordzoeker draait ook alles om het klimaat. De letters die overblijven vormen de oplossing.

- ☐ aarde
- ☐ afvalscheiding
- ☐ afvalwater
- ☐ apparaat
- ☐ bewust
- ☐ bioplastisch
- ☐ bodem
- ☐ bos
- ☐ bosbeheer
- ☐ broeikaseffect
- ☐ buurt
- ☐ campagnes
- ☐ carpoolen
- ☐ circulaire economie
- ☐ compostbak
- ☐ composteren
- ☐ delen
- ☐ dieren
- ☐ doen
- ☐ duurzaam
- ☐ ecologie
- ☐ energiebesparing
- ☐ fauna
- ☐ fiets
- ☐ flora
- ☐ gedrag
- ☐ geothermie
- ☐ geven
- ☐ glasbak
- ☐ groei
- ☐ groen
- ☐ groenbeleid
- ☐ herstellen
- ☐ hitte
- ☐ imago
- ☐ impact
- ☐ innovaties
- ☐ isoleren

- ☐ keuzes
- ☐ klimaatneutraal
- ☐ kringloop
- ☐ leefbaarheid
- ☐ lokale producten
- ☐ mens
- ☐ milieubewust
- ☐ milieuvriendelijk
- ☐ moestuin
- ☐ natuur
- ☐ netwerken
- ☐ ozon
- ☐ plant
- ☐ proeftuin
- ☐ recyclen
- ☐ regen
- ☐ regenton
- ☐ ruimte
- ☐ schoon
- ☐ sedumdak
- ☐ sober
- ☐ spaarlampen
- ☐ statiegeld
- ☐ steen
- ☐ trein
- ☐ verbruik

- ☐ verduurzamen
- ☐ vergroening
- ☐ vlees
- ☐ voetafdruk
- ☐ water
- ☐ waterbesparing
- ☐ windmolen
- ☐ zaaien
- ☐ zaden
- ☐ zon
- ☐ zonnepanelen
- ☐ zorgen

Wist u dat...

we in onze gemeente twee Tiny Forests hebben? We hopen er snel nog een aan te leggen.

Oplossing

Puur uit de natuur recept Salade met verse bloemen

Een speurtocht en een maaltje in één. Dat is dit recept met zelf geplukte ingrediënten.

Bereiden

1. Neem een mengkom of gebruik de schaal waar u de salade op serveert.
2. Doe de mosterd, citroensap, azijn, zout en peper in de kom.
Klop dit goed door met de garde totdat het een romig mengsel is.
Voeg de olijfolie langzaam toe, blijf kloppen.
3. Scheur de sla en paardenbloemblad in grove stukken, spoel de bloemen voorzichtig af. Eventueel bakt u de pitten kort in een pan.
4. Verdeel sla, bladeren en bloemen over de schaal. Gebruik slabestek of uw handen om de vinaigrette met het groen te mengen.
Strooi de pitten erover.
5. Rooster er brood bij, besmeerd met roomboter.

Ingrediënten

- krop botersla
- bloemen: paardenbloemblad, madeliefje, klaver, klaproos, viooltje en goudsbloem
- pompoenpitten
- zonnebloempitten
- vinaigrette
 - 1/2 eetlepel mosterd
 - 1 1/2 eetlepel vers geperst citroensap
 - 1 1/2 eetlepel azijn
 - 100 ml extra vierge olijfolie
 - zout en versgemalen peper

Zelf compost maken

Van groente- en tuinafval kunt u zelf compost maken. Compost verbetert de bodem, helpt vocht vast te houden en geeft voedingsstoffen aan planten. Zo maakt u van groenafval iets waardevols voor uw tuin.

- Kies een half beschutte plek in uw tuin, bijvoorbeeld onder een boom.
- Maak een composthoop of gebruik een compostbak van hout of gaas. Zet deze bij voorkeur rechtstreeks op de aarde.
- Wissel groen materiaal, zoals groenteresten en gras, af met bruin materiaal, zoals droge bladeren, takjes en karton. Gebruik ongeveer evenveel van beide.
- Maak grote takken en stengels klein, zodat ze sneller verteren.
- Zorg voor voldoende lucht en vocht. Schep de compost zo nu en dan om. De inhoud moet licht vochtig zijn, maar niet kletsnat.
- Houd de composthoop uit de buurt van sloten en zorg dat er geen compostvocht in het water terechtkomt.

Compostvat voor keuken/balkon

In de keuken, op het balkon of een binnenplaatsje kunt u ook keukenafval composteren. Daarvoor bestaan kleinere systemen, zoals de composteer-trommel en de wormenbak.

Klaar

Als het mengsel bruin en kruimelig is en een licht zoete geur krijgt, is uw compost klaar. Dit duurt enkele maanden tot een jaar.

✓ Wel bij het compost

Groen afval (vochtig) - stikstofrijk:

rauwe groente- en fruitresten, onkruid zonder zaden of hardnekkige wortels, verwelkte bloemen en planten, aardappelschillen (met mate), theeblaadjes en koffiefilters en -drab.

Bruin afval (droog) - koolstofrijk:

kleine takjes, bladeren en snoeiafval, stro, hooi, zaagsel, ongecoat papier en karton (in kleine stukjes), houtsnippers, mest van kleine planteneters (knaagdieren, vogels), noten(doppen) en pitten.

Of:

eierschalen of een paar citrusschillen.

✗ Niet bij het compost

dierlijk voedsel (vlees, zuivel, vis) gekookt voedsel, brood, kaaskorsten kattenbakkorrels, hondenpoep, citrusfruit, glanzend of kleur gedrukt papier, houtskool en koffiepads.

Winwoordzoeker Biodiversiteit

Biodiversiteit is als een blokkentoren: als er te veel soorten verdwijnen, kan het hele systeem uit balans raken. Het beschermen van biodiversiteit betekent dus ook het beschermen van onszelf en onze leefomgeving. In deze blokkentoren vindt u woorden die met biodiversiteit te maken hebben. De letters die overblijven, vormen de oplossing. Op pagina 2 leest u hoe u kans maakt op een leuk klimaatpakket.

☐ beheer	☐ kleibodem
☐ behoud	☐ klimaatadaptatie
☐ bestuiving	☐ krekel
☐ bijenhotel	☐ kringloop
☐ bijenwei	☐ lieveheersbeestje
☐ biotoop	☐ maaien
☐ blad	☐ mier
☐ bladluis	☐ mos
☐ bloemenweide	☐ natuurcorridor
☐ bloesem	☐ natuurgebied
☐ CO2 (cotwee)	☐ natuurvriendelijk
☐ dauw	☐ nectar
☐ dieren	☐ nestkast
☐ ecosysteem	☐ oorspronkelijk
☐ egel	☐ oppervlaktewater
☐ fauna	☐ organisch
☐ flora	☐ regen
☐ gewas	☐ schimmel
☐ granen	☐ schuilplek
☐ haag	☐ schuw
☐ hergebruiken	☐ stuifmeel
☐ herstel	☐ terrarium
☐ honing	☐ toekomst
☐ houtwal	☐ variatie
☐ inheemse planten	☐ veld
☐ insect	☐ verscheidenheid
☐ kiemen	☐ vlindertuin
☐ klaproos	☐ voedselketen

k	v	v	t	s	n	e	k	i	u	r	b	e	g	r	e	h	a
l	l	o	h	o	n	i	n	g	m	e	e	e	w	t	o	c	b
i	i	e	c	e	n	e	n	a	r	g	h	n	d	d	v	s	l
m	n	d	i	s	t	u	i	f	m	e	e	l	u	l	n	i	o
a	d	s	l	b	r	a	t	c	e	n	e	o	o	e	e	n	e
a	e	e	n	p	o	o	l	g	n	i	r	k	h	v	s	a	m
t	r	l	o	t	f	d	o	h	a	a	g	s	e	r	t	g	e
a	t	k	z	s	l	o	e	e	t	e	c	h	b	n	k	r	n
d	u	e	t	m	o	m	t	m	u	h	e	g	a	r	a	o	w
a	i	t	c	o	r	o	n	s	u	e	n	t	e	o	s	b	e
p	n	e	e	k	a	s	h	i	r	i	u	k	d	d	t	r	i
t	n	n	s	e	e	o	l	s	v	u	e	a	n	i	b	e	d
a	e	e	n	o	u	p	b	i	r	l	u	i	t	r	l	t	e
t	t	i	i	t	l	e	u	g	i	w	w	z	o	r	o	a	d
i	n	a	w	e	e	t	e	s	e	g	e	l	o	o	e	w	i
e	a	a	k	s	s	b	d	a	n	u	a	f	r	c	s	e	m
v	l	m	t	e	i	l	i	w	d	a	l	b	s	r	e	t	a
a	p	j	b	e	l	a	e	e	e	e	r	s	p	u	m	k	r
r	e	n	d	r	e	d	r	g	l	e	b	c	r	u	e	a	i
i	s	e	i	e	t	l	e	b	i	j	e	n	h	o	t	e	l
a	m	m	o	t	s	u	n	d	k	i	v	u	n	a	t	v	l
t	e	r	r	a	r	i	u	m	i	e	r	w	k	n	s	r	e
i	e	o	e	w	e	s	s	c	h	i	m	m	e	l	y	e	s
e	h	w	r	s	h	i	s	o	o	r	p	a	l	k	s	p	d
g	n	i	l	i	a	a	z	i	e	w	n	e	i	j	b	o	p
b	i	o	t	o	p	t	n	e	m	e	i	k	e	c	o	o	
i	t	d	i	e	h	n	e	d	i	e	h	c	s	r	e	v	v

- ☐ voedselpiramide
- ☐ water
- ☐ wind
- ☐ wormen
- ☐ zaailing
- ☐ zonlicht
- ☐ zuurstof

Wist u dat...

een flinke
100-jarige beuk
zo'n 670.000 bladeren
kan hebben?

Oplossing

Een tweede leven

We leven in een wegwerpmatschappij. Fabrikanten produceren steeds meer producten voor tijdelijk gebruik. Ook vervangen we soms spullen terwijl ze nog prima mee kunnen, bijvoorbeeld omdat ze uit de mode zijn.

Maar weggooien hoeft niet altijd. Vaak kunt u spullen repareren, hergebruiken of er iets nieuws van maken. Dat is niet alleen goed voor het milieu, maar ook voor uw portemonnee.

Laat u inspireren door deze creatieve ideeën en praktische tips om spullen een tweede leven te geven.

Kosteloos materiaal

Met veel kosteloos materiaal kunt u iets praktisch maken. Een glazen pot is leuk om te gebruiken voor een windlicht.

Aan de slag

Zoek buiten mooie herfstbladeren. Laat goed drogen tussen kranten. Week het etiket van de pot door deze even in lauw water te leggen. Schuur de restjes lijm eraf. Maak goed droog.

Breng een dunne laag Mod Podge met een kwast aan op de pot. Plaats de bladeren op de lijm en strijk het glad met een doek. Voor een beter resultaat kunt u meerdere lagen aanbrengen. Laat de pot goed drogen.

Wikkel (sisal)touw of een lint rond de hals van de pot. Plaats een echt waxinelichtje of eentje op batterijen in het windlicht.

Nodig

- lege glazen pot
- mod podge (ook zelf te maken*)
- kwast
- doek
- herfstbladeren (echte of nep)**
- sisaltouw, gekleurd touw of lint

**Vul een glazen pot (met deksel) voor de helft met kinderlijm of hobbylijm. Vul de pot af met water. Draai de dop erop en schud goed. Uw Mod Podge is klaar voor gebruik.*

***In plaats van herfstbladeren kunt u dit windlicht ook maken met servetten. Scheur deze in stukken of knip er vormen uit.*

Kleine tips

Lenen: Leen gereedschap van de burens of vrienden in plaats van het te kopen.

Doneren: Geef oude spullen aan goede doelen, de Kringloopwinkel of aan vrienden/familie.

Doorverkopen: Verkoop kleding en spullen via Marktplaats, Vinted of Facebook.

Ruilen: Organiseer een kledingruil met familie, vrienden of de buurt. Of spreek met familie af om uitgelezen boeken uit te wisselen.

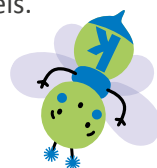
Textielbak: Onder andere kleding (ook kapot en versleten), schoenen (per paar samengebonden), hand- en theedoeken, lakens, dekbedovertrekken, knuffels, tassen en sjaals mogen in de textielbak.

Repair Café: Gilde Nieuwkoop houdt in Nieuwveen, Nieuwkoop en Ter Aar Repair Cafés. Vrijwilligers bekijken samen met u of een apparaat te maken is. Repareren voorkomt weggooien. Het Repair Café is gratis te bezoeken. Informatie vindt u op www.gildenieuwkoop.nl/repair-cafe-nieuwkoop

Kleding

Maak van oude T-shirts unieke boodschappentassen: Knip de mouwen eraf en naai de onderkant dicht. Versier ze met stoffenverf, pailletten of stempels.

Geef jeans een tweede kans als hippe shorts: Knip de pijpen af op de gewenste lengte en werk de rafels af met een zigzagsteek. Voeg wat versieringen toe, zoals studs of patches.

Transformeer oude truien in kussens: Knip de mouwen en de bovenkant van de trui af en naai de onderkant dicht. Maak het kussen af met bijpassende knopen.

Knutsel van oude riemen originele boekenleggers: Knip de riemen op de gewenste lengte en naai er decoratieve elementen op, zoals kralen of bedeltjes.

Maak een patchworkdeken: Knip overhemden in gelijke stukken en naai ze aan elkaar. Voeg eventueel stukken stof toe om het patchworkeffect te versterken.

Quiz Wat weet u van groen?

Kunt u de quizvragen beantwoorden? Tip: in dit Doeboek vindt u veel antwoorden terug.

1. Hoeveel liter water kan een forse boom per dag verdampen?

- A. 100 tot 250 liter water B. 300 tot 500 liter water
C. 600 tot 1000 liter water D. ongeveer 1200 liter water

2. Hoeveel bladeren heeft een vrijstaande beuk van 100 jaar oud, een hoogte van 25 meter en een kroonddoorsnede van 15 meter in het groeiseizoen?

- A. 670.000 bladeren B. 720.000 bladeren
C. 820.000 bladeren D. 920.000 bladeren

3. In onze gemeente hebben we Tiny Forests. Weet u hoeveel (op 1 oktober 2026)? En welk doel hebben deze minibosjes?

Aantal:

Doel:

.....

4. Welke boom ziet u op de foto?

- A. winterlinde B. rode kerspruim
C. Gelderse roos D. ratelpopulier

5. Welke inheemse plant ziet u op de foto?

- A. bramenstruik B. bosanemoon
C. wilde marjolein D. vlierbloesem

6. Hoe heet de laag met organisch materiaal van houtsnippers, bladeren of stro die langzaam voedingsstoffen afgeeft, onkruid tegenhoudt én zorgt dat de grond langer vochtig blijft?

- A. mos B. mulchlaag
C. veenlaag D. klei

7. Welke vetplant is erg geschikt om op het dak te leggen? Onder andere omdat zij vocht kan opslaan?

- A. Aloë Vera B. Agave
C. Jadeplant D. Sedum

8. Welk insect neemt het allergrootste deel van het bestuiven voor zijn rekening?

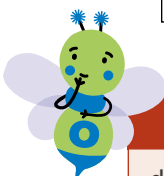
- A. de vlinder B. de zweefvlieg
C. de bij D. de wesp

9. Welke twee soorten afval voegt u in gelijke delen aan een composthoop toe om goede compost te krijgen?

- A. stikstofrijk en koolstofrijk afval
B. koolstofrijk en eiwitrijk afval
C. aminozuur-rijk en eiwitrijk afval
D. stikstofrijk en eiwitrijk afval

10. Elk afval dat in de natuur wordt gegooid, heeft een andere tijd nodig om af te breken. Zet op volgorde van kort naar lang.

☐ blikje		☐ bananenschil	
☐ plastic		☐ glazen fles	
☐ klokhuis appel		☐ krant	
☐ postbode elastiekje		☐ kauwgom	

Wist u dat...

de paardenbloem voedsel biedt aan 107 soorten bijen? Dit is belangrijk, omdat de bestuivers op hun beurt voor ons voedsel zorgen zoals aardbeien, appels, courgettes en tomaten.

Klimaatadaptatie begint bij uzelf

Het klimaat verandert. Het wordt warmer, natter, droger en de zeespiegel stijgt. Om ons tegen de gevolgen te beschermen, moeten we ons aanpassen. Dat noemen we klimaatadaptatie.

Adaptatie betekent letterlijk aanpassing, afgeleid van het Latijnse adaptare. Het fijne is, u kunt zelf ook veel doen. Wij geven een paar simpele oplossingen.

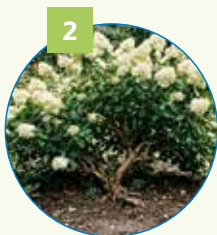
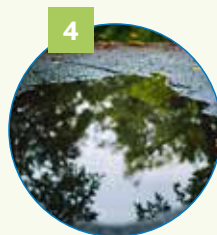
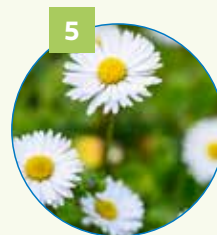
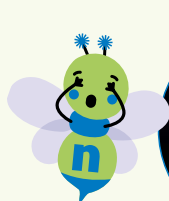
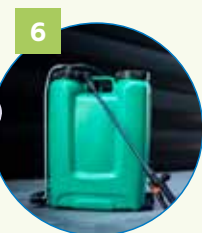
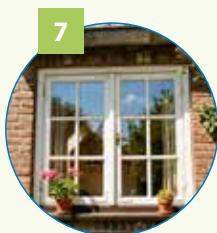
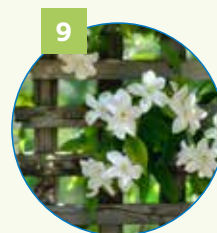
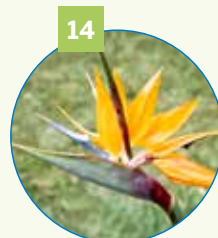
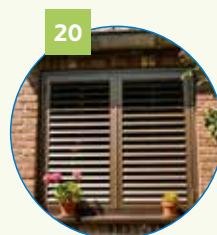
Vang regenwater op. Dit kan door het plaatsen van een regenton. Gebruik het water verstandig. Planten in vaste grond hebben niet zoveel water nodig, planten in potten meer. Gras kan prima zonder water als u het maar niet te kort maait in een hete en droge periode.

Sowieso is een groene tuin met weinig tegels een goede waterberger. Tegels en steen zorgen voor meer warmte. Zorg voor schaduw. Hitte is draaglijker in een groene tuin. Voor u en voor planten en dieren. Heel veel tips voor vergroening van uw tuin vindt u op **pagina 12**.

Zorg dat uw woning (langer) koel blijft. Plaats zonwering. Zelfs een laken aan de buitenkant van uw ramen helpt. En isoleer uw woning.

Goed en slecht

Er zijn steeds twee foto's die bij elkaar horen. Trek een lijn tussen de goede en de minder goede of zelfs slechte keuze. Omcirkel vervolgens de goede keuze.

Paspuzzel Vergroenen

Bomen zijn belangrijk. Ze houden CO² vast en bieden schaduw. Hoe groter de boom, hoe beter voor het klimaat. Maar in de gemiddelde tuin past een grote, brede boom vaak niet. Een alternatief is een langwerpige, zuilvormige boom. Deze zijn vaak dicht vertakt. Ze bieden een goede schuilplaats voor dieren, blijven smal, zijn onderhoudsarm én bieden schaduw, maar niet te veel.

2 letters

af	op
er	st
ho	te
na	we

7 letters

compost
eetbaar
schaduw
snoeien
tuintje

3 letters

end
mos
nat
rei
spa

8 letters

regenton
sedumdak
zonlicht

4 letters

boom
haag
koel
lint

9 letters

stadstuin

10 letters

afwatering
nestkasten
onttegen
vergroenen

5 letters

fraai
groen

14 letters

bodembedekkers

6 letters

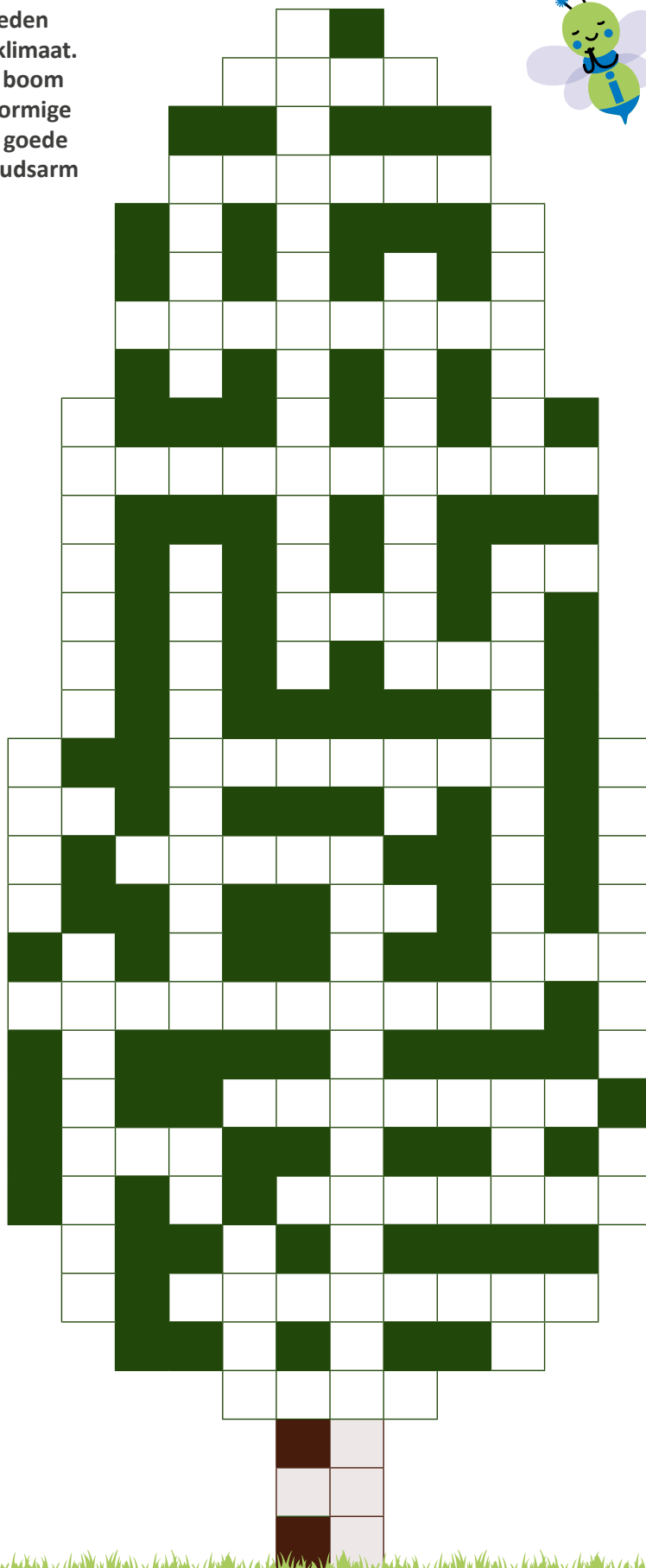
gieter
landje

15 letters

inheemse planten

Wist u dat...

een forse boom maar liefst 600 tot 1000 liter kan verdampen?

Vergroen uw tuin voor mens en dier

Een groene tuin prikkelt de zintuigen, is goed voor uw gezondheid en draagt bij aan uw welzijn. Ook is het een investering in een duurzamere wereld en een prettigere leefomgeving.

De voordelen van een groene tuin

- Groen helpt bij het aanpassen van de leefomgeving aan klimaatverandering.
- Groen neemt regenwater op, zuivert de lucht, geeft schaduw en zorgt voor verkoeling.
- Groen biedt voedsel en beschutting aan vogels, vlinders, bijen en andere dieren. Zo draagt het bij aan een betere biodiversiteit.
- Groen vermindert stress, helpt ontspannen en zorgt voor geur, kleur, leven en sfeer.

Verantwoord onkruid bestrijden

De meest milieuvriendelijke manier om onkruid te bestrijden is wieden, schoffelen, harken en vegen. Gebruik bij diepe wortels een onkruidsteker of schep.

Veeg uw terras regelmatig om te voorkomen dat onkruid tussen de tegels gaat groeien. Gebruik geen schoonmaakazijn, chloor of andere chemische middelen. Dit is schadelijk voor planten, dieren en het bodemleven.

Tips bij vergroening

Plant in de volle grond. Planten in de grond drogen meestal minder snel uit dan planten in potten. Kies voor vaste planten en zet ze dicht op elkaar, zodat er weinig kale grond overblijft.

Gebruik een **mulchlaag** van bladeren, houtsnippers of stro. Deze organische laag geeft langzaam voedingsstoffen af, houdt onkruid tegen en zorgt dat de grond langer vochtig blijft.

Maak uw tuin niet 'winterklaar'. Laat uitgebloeide planten zoveel mogelijk staan en laat bladeren tussen de planten liggen. Zo vinden insecten en andere dieren voedsel en beschutting tijdens de winter. Verplaats het meeste snoeiwerk naar het voorjaar.

Wip tegels. Maak ruimte voor bloemen, struiken of een boom. Verwijder waar nodig het straatzand en vul dit aan met geschikte grond. Meng eventueel compost door de bovenlaag. Zo kan regenwater beter in de bodem wegzakken. Met een regenton, verlaagde border of wadi kunt u extra regenwater opvangen.

Kies voor een groen dak. Een dak met sedum of andere geschikte planten kan regenwater vasthouden en voor verkoeling zorgen. Controleer vooraf of uw dak hiervoor geschikt is.

Egels scharrelen graag in tuinen op zoek naar voedsel en beschutting. Schuttingen houden dit tegen. Overweeg een **groene schutting**, zoals klimop en wilde kamperfoelie. Of maak onderaan uw schutting een doorgang van ongeveer 13 bij 13 centimeter voor de egels.

Inheemse planten

Inheemse planten komen van nature in Nederland voor. Ze zijn belangrijk voor wilde bijen, vlinders en andere insecten. Sommige insecten zijn zelfs afhankelijk van bepaalde inheemse plantensoorten.

Kies bijvoorbeeld voor wilde marjolein, knoopkruid, wilde margriet, beemdooievaarsbek, gewone rolklaver, gewone vlier of klimop. Zorg voor verschillende soorten die verspreid over het jaar bloeien. Zo vinden insecten van het vroege voorjaar tot het late najaar voedsel.

Groene tuin bingo

Wat heeft u al in uw tuin? Vink de onderdelen af die u herkent. Heeft u een volle kaart? Bingo!
Nog geen volle kaart? Kies dan iets wat u komend jaar aan uw tuin wilt toevoegen.

Voorjaarsbollen

Weinig tegels/verharding

Struik met bessen

Regenton

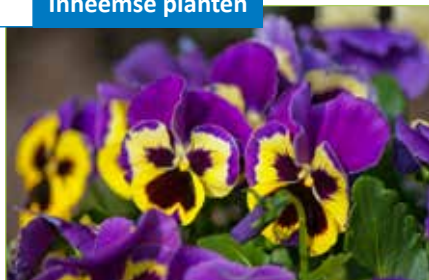
Waterdoorlatende verharding

Vogelhuisje

Inheemse planten

Klimplanten

Natuurlijke bestrijding

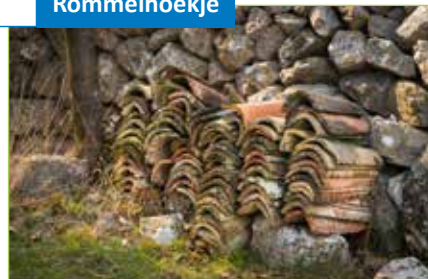
Kruiden- of moestuin

Groene schutting

Rommelhoekje

Verwilderd gras met (on)kruid

Bloeiende vaste planten

Waterschaal

Hoe klimaatneutraal is uw woning?

U bent klimaatneutraal als wat u doet niet bijdraagt aan de opwarming van de aarde. Er zijn heel wat duurzame maatregelen in en aan uw woning mogelijk die een negatieve impact (deels) voorkomen.

Duurzaam of niet?

In en aan de woning ziet u allerlei duurzame maatregelen. Maar ook zaken die juist **niet** duurzaam en groen zijn. Pak een groene en een rode stift/potlood. Bepaal met elkaar welke maatregelen bijdragen aan klimaatneutraal zijn. Kleur deze rondjes **groen**. De zaken die minder goed zijn voor het milieu kleuren jullie **rood**.

Binnen in huis

- 1. ledlampen
- 2. massagedouche
- 3. kraan laten lopen tijdens tandenpoetsen
- 4. tochtstrips
- 5. was op 30 graden / volle trommel
- 6. heel lang douchen
- 7. gebruik een radiatorventilator
- 8. apparaten - rood lichtje zichtbaar

- 9. droger op wasmachine
- 10. meubels en kasten voor radiatoren
- 11. was aan de lijn/wasrek
- 12. thermostaat lager
- 13. licht aan in de kamers waar niemand is
- 14. radiatorfolie
- 15. vriezer op -20 °C

Aan het huis

- 16. zonnepanelen
- 17. isolatie
- 18. zonwering

Watermunt

Straatnamenquiz

Dennenlaan

In onze gemeente zijn heel veel straten die een **planten- of bomennaam** hebben. Ga op pad met een **schrijfblok of telefoon** en noteer alle straten met planten- en bomennamen. Hoeveel kunnen jullie er vinden? En kunnen jullie de bomen en planten ook in het echt ontdekken?

Energie besparen

Energie besparen is altijd een goed idee. Wat u niet verbruikt, hoeft u namelijk niet te betalen. We helpen u graag op weg met een aantal tips.

Radiatoren

- ✓ gebruik een radiatorventilator
- ✓ plaats radiatorfolie achter uw radiatoren
- ✓ houd radiatoren vrij van meubels en gordijnen
- ✓ haal regelmatig het stof tussen uw radiator vandaan
- ✓ ontlucht radiatoren regelmatig

Verlichting

- ✓ gebruik ledlampen
- ✓ zet verlichting uit in de kamers waar u niet bent

Verwarming

- ✓ verwarm alleen de ruimte waar u bent
- ✓ thermostaat 1 graad lager dan u gewend bent
- ✓ thermostaat 's nachts én als niemand thuis is op 15°C

Douchen

- ✓ douche zo kort mogelijk; maximaal vijf minuten
- ✓ gebruik een waterbesparende douchekop

Apparaten in huis

- ✓ zet apparaten helemaal uit in plaats van op stand-by
- ✓ vervang een oude vriezer of koelkast
- ✓ zet uw vriezer op maximaal -18°C

Wassen en drogen

- ✓ was zoveel mogelijk op lage temperaturen
- ✓ hang was aan de lijn/wasrek en gebruik geen droger

Colofon

nieuwkoop

Deze uitgave is speciaal gemaakt voor de
Klimaatweek van Gemeente Nieuwkoop

Projectcoördinator gemeente: Melissa le Clercq

Tekst en puzzels
Anke Steffers

Vormgeving
Eske Beumkes

Uitgeverij

Doeboekje.nl

www.doeboekje.nl

Drukker

Printman.group

printman.nl

© 2026 Uitgeverij Doeboekje.nl | www.doeboekje.nl
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Oplossingen

Blz 5) Klimaatweek woordzoeker

We hebben maar één planeet. Laten we vandaag vechten voor een betere toekomst.

Blz 7) Winwoordzoeker Biodiversiteit

Kijk op pagina 2 hoe u kans maakt op een leuk klimaatpakket.

Blz 9) Quiz Wat weet u van groen?

1. C. 600 tot 1000 liter water

2. A. 670.000 bladeren

3. Aantal: 2

Doel: Een Tiny Forest is een plek voor vlinders, vogels, bijen en kleine zoogdieren én voor mensen. Het is een soort buitenlokaal. Kinderen leren in een Tiny Forest over de Nederlandse natuur. Buurtbewoners kunnen elkaar ontmoeten op een prettige, gezonde plek. Het bos zorgt op warme dagen voor verkoeling en bij regen voor een goede waterafvoer.

4. B. rode kerspruim

5. A. bramenstruik

6. B. mulchlaag

7. D. sedum

8. C. de bij

9. A. stikstofrijk en koolstofrijk afval

10. 1. krant – enkele dagen tot weken | 2. klokhuis appel – 2 tot 4 weken

3. bananenschil – tot 2 jaar | 4. kauwgom – circa 20 jaar | 5. blikje – minimaal

50 jaar | 6. plastic – blijft oneindig in kleine stukjes in de natuur achter

7. glazen fles – vergaat niet | 8. postbode elastiekje – vergaat niet

Blz 10) Goed of slecht (blauw is goed, rood is slecht)

1-12 | 2-10 | 3-11 | 4-16 | 5-14 | 6-17 | 7-20 | 8-19 | 9-18 | 13-15

Blz 11) Paspuzzel Vergroenen

Blz 14) Hoe klimaatneutraal is uw huis?

Goed

1. ledlampen
4. tochtstrips
5. was op 30 graden /volle trommel
7. gebruik een radiatorventilator
11. was aan de lijn/wasrek
12. thermostaat lager
14. radiatorfolie
16. zonnepanelen
17. isolatie
18. zonwering

Fout

2. massagedouche
3. kraan laten lopen tijdens tandenpoetsen
6. heel lang douchen
8. apparaten - rood lichtje zichtbaar
9. droger op wasmachine
10. meubels en kasten voor radiatoren
13. licht aan in de kamers waar niemand is
15. vriezer op -20 °C

Weet jij het woord dat de bezige bijtjes vormen? Kijk op pagina 2 hoe je een prijs kan winnen!

Wist u dat...

een boom ongeveer 1.800.000 liter zuurstof per jaar produceert?

Samen aan de slag

Vogelvoerslinger

In de winter is het voor de vogels niet altijd makkelijk om aan voedsel te komen. Met deze vogelvoerslinger helpen jullie ze een handje.

Doe de vogelvoerzaden in een grote kom.

Knip de kartonnen wc-rolletjes door de helft of in drieën.

Smeer de rolletjes aan de buitenkant rondom helemaal in met vogelpindakaas. Dit kan met een mes, een lepel of met jullie vingers.

Rol de pindakaasrolletjes door het voer, totdat het hele rolletje bedekt is met zaadjes.

Knip een stuk touw af van ongeveer 2,5 meter. Knoop onderaan het touw een rolletje vast. Een stukje daarboven knopen jullie het volgende rolletje vast. Daar weer een stukje boven het volgende rolletje. Tot jullie alle rolletjes hebben vastgeknoopt.

Jullie kunnen de slinger overal in de tuin of op het balkon ophangen. Horizontaal of verticaal. Als het voor de vogels maar een rustig plekje is.

Nodig

- 2 of 3 wc-rollen
 - 1 pot vogelpindakaas*
 - vogelvoer (zaadjes en pitjes)*
 - touw
 - grote kom
 - schaar
 - snijplank of placemat
 - evt. mes of lepel
- *te vinden bij dierspecialzaken en tuincentra.*

Nodig

- 2 bekertjes kleipoeder (*gesteentemeel of bentoniet, te koop bij tuincentra*)
- 6 bekertjes potgrond of compost
- bloemzaadjes (*bijen en insecten zijn dol op gifvrije, inheemse bloemen; denk aan duizendblad, klaver, dovenetel, wilde peen, knoopkruid en margriet*)
- een beetje water
- bak of teil
- evt. eierdoos

Zaadbommen maken

Een leuke en groene activiteit is het maken van zaadbommen. Dit kun je het beste niet al te lang voor het 'gooien van de bommetjes' doen. Het gooien kan in het voorjaar (maart-mei) of in het najaar (september-november). Groeien doen de zaden in het voorjaar.

Verwijder grote stukjes stok en schors uit de potgrond.

Meng de kleipoeder met de potgrond in een bak.

Voeg een handjevol bloemzaad toe en meng er goed doorheen.

Maak het mengsel met een beetje water plakkerig, het moet een soort deeg worden.

Rol balletjes met een diameter van ongeveer 3 cm. Laat deze een paar dagen drogen. Bewaar de bommetjes eventueel in een eierdoos.

Houd het weer in de gaten. Op een regenachtige dag of als er regen verwacht wordt, is het beste moment om de bommetjes te gooien. De balletjes vallen dan namelijk uiteen, waardoor de zaden kunnen ontkiemen.

Het is vervolgens erg leuk om te zien hoe jullie plantjes en bloemen groeien.

